[illegible] עלמי משיהיה שום
[illegible] ואמרו מי שאין מושל
[illegible] ואמרו השתיקה מענות
[illegible] ואמרו איזהו גבור מי
[illegible] בשעת פטירה וכבש כעסו : ואמרו
מי שאינו [illegible] בכעסו כל שכן שלא ימשול
בזולתו : ואמרו [illegible] הכסיל ואמרו מי
שלא [illegible] ישמע דברים הרבה : ואמרו שוב
[illegible] ואמרו [illegible] ריוח השנא שיעבדו
[illegible] אדם על הכסיל ואמרו שאדם אחד
[illegible] חכם אמר לו אל תכלים [illegible] והניח
לשונו [illegible] ואמרו מי שאומר דבר
שאינו ברצונו [illegible] עליו יצחוק ממנו מי
שמואם בו ואם יענה עליו ישמע יותר
ממה שמשמע לו . ואמר החכם [illegible]
הענוה שהיא [illegible] לי מכל [illegible]
ואמרו שאדם אחד היה [illegible] חכם
ורודף אחריו עד ביתו . אמר לו חכם אמור
כל מה שיש בלבך ושוב לך קודם [illegible]
מקצת [illegible] והרגו בכם . מה [illegible]
ואמרו שאדם אחד אדם חכם אמר לו החכם
אתה לא [illegible] [illegible] שידעתי [illegible]
שידע הבורא בך יותר [illegible]
הכה לך [illegible] ואומרים [illegible]
בסבל צער [illegible] ממנו [illegible]
מי שבחר בטוב יברח מן הרע

שער המחילה

אמר החכם המחילה [illegible] מה שהוא

[illegible] ואמרו מהן [illegible] דעלך . ותן
לו שמענו ממך ואמרו . [illegible] בשום תשובה
בבקשת המחילה . ואמרו הודאה רצון ובקשת
המחילה עליו כי כבירת העון שני עונות . ואמר
מחול חטא אוהבך ואל הקנאה [illegible] . ואמר
אם הקרוב הרחק . אם [illegible] ואמר
כי מלך אחד צוה להרוג עבדו [illegible] ואמר
אחד מהם אדוני המלך אם אתה [illegible] נחמוה
הנה אתה חייב שאתה : אמר הרבי [illegible]
נבלים לא היה בהם שהשיג לרבי בזה [illegible]
[illegible] . ואמר כי מלך אחד צוה להרוג אדם
אחד . ואמר לו אחד מהיושבים לפניו אדוני המלך
אתה יכול לעשות מה שלא עשית יותר מהטוב
מה שעשית ולמנוע מה

שער המחילה ה

אמרו המהן והגבל . ומהר [illegible] . ואמרו
המהן שאחריתו [illegible] מן
המהירות שאחריתה [illegible] . ואמר כי שרכב על
המהירות אינו בטוח מן [illegible] . ואמרו [illegible]
[illegible] שלא נרכבו . ואמר [illegible] :

שער האמונה ו

אמרו לחכם למה אין אנו רואים עליך סימן
דאגה אמר מפני שלא קניתי דבר
[illegible] דתיו ודאגתי עליו . ואמר החכם אין דבר
שאין לו גדר אמרו לו ומה גדר הבטחון
אמר האמונה ומה גדר האמונה אמר שלא
תירא דבר .

ואמרו לחכם מה גדר האמונה · אמר הביטחון
באלהים · ורצות בגזירותיו והמסר אליו · ואמרו
הישמה השמחה והמנוחה ברצון והדאגה והאבל
בהקף עצבות · ואמרו אין דבר גדול מן האמונה ·
וקנה בני אדם מקבלים הגזרים יותר מקצתם
והרע והחוני והנחר ידע כי כל אלה משערי
האמונה · ואמר החכם בני אדם שאלו מאלהיכם
שיתן אתכם האמונה כי האמונה ראש התורה ;
ופרשו ממנו השלוה כי היא הגדולה שבמעלות ·
כדשה בעולם הזה ובעולם הבא ודיי באמונה שומר
ובעבודה עסק · ואמרו השרף אין המניאה חריצות
החרוץ · ולא מונעתו שלוחת השונא · ואילו היה
בורח אמר מכם מארבו ובאשר היה מרחק ממנו
היה מארבו רודף אחריו יותר ממנו ואחר להשיגו יותר
ואמר מי שאינו רוצה בגזירת הבורא אין לשטותו
רפואה

שער הביטחון באלהים

אמרו לחכם מהו הביטחון · אמר שתבטח באלהים
בכל עניניך · ותניחם אליו ואמרו הרוכב
שבבני אדם והבוטח מכולם מי שהוא רוצה
בדברים בגזרים ובבניהם · ואמרו ראוי לאדם
שלא יחשוב שורנו מתאחר · ולא ידאג בגזירת
הבורא · ואמר החכם · מי עולם לבא מה שיגיע
מהם עליך יבואך · ואם תרבה ממנו מה שיגיע
מהם עליך לא תוכל לדחותם בחזקך · ומי שנושא
חמה שלא הניעו יניח גופו · ומי שהוא רוצה

במה

ברחק שחננו האלהים קנות רעתו ואמר אם תכריד
ביד האלהים ... עוך כולם הגיע אל כתיב המובה:

שער ההודאה ח

אמרו שאדם אחד עמד בשער המלך ימים
רבים ולא הגיע אליו כתב באגרת
הרכנע אורים האחד הצורך והתוחלת הביאוני
אליך והעוני עם החסרון אין סבל על העיכוב
השלישי והחזרה מבלי תועלת נכמר האויב:
הרבינו אם היין עושה פרי או לאו מעיק ואמרו
שאדם בא לפני אדם גדול ואמר לו פאר אליך
לשאול דבר שאלהין החלה ונדבורא אם
העשהו אשבח האלהים ואשבך ואם לא תעשה
אשבח האלהים ואדינך לכף זכות ויהיה למחנה
משאלו:

שער הסבל ט

אמר החכם סבול האמת ואם ימר ושאלו
החכם מה גדר הסבל הנאה אמר הוא
הסבל שאין עמו הרעומות אל שום אדם ואמר
הסבל שני מינים סבל הנקיה והסבל במה שאסר
הבורא עליך ואמרו הגיבורים שני [illegible] גיבורין
[illegible] הסבל בעת הכעס ושוב מח[illegible]רין
הבורח במה שאסר עליך להיות מחסר בינך
ובינו ואמר החכם אני תמיה על מי שאלא
בינון לכל כעס סבל ולכל מוכה הודאה: ואמר
הדאגה על מה שלא היה רעה חולה ואמרו

שתיית כוס המות טוב מן הדאגה · ואמרו כפי
הלבבות יהיה העון · ואמרו כפי הנדיבה תהיה
סיבת הגבורה · ואמ' הקבר טוב שביועצים
והענוה טוב שבחבירים · ואמ' מי שאינו מנצח
האבל בקבר · ואחריך יבל יגונו · ואמ' הקבר שלום
והמהירות חרמה · ואמ' הקבר עושר והחריצות
רש · ואמ' יש רעה כשהרמנה
תהיה מן המובה · ואמ' אין לרעה אחרת
טוב מן הקבר · ואמ' אין למי שאין לו יכולת
קיבלן אמר מי שמשיב תשובתו · ואמרו אישה מבני אדם יולד
הקבר בעת צרכו ינוש מן · ואמ' מי שיכיר
ואמ' הקבר חכמי מרום לבבו ·
ואמ' מי שעשה הקבר הכליהו אם יגיע לבעליו הנבר
ואמ' הקבר מר ומעביר מבעליו הגבר יגיעהו הקבר אל חכמיו ·
דבר שמחסר מן הרעה כמו הקבר · ואמר אין
מבני אדם נכבר אלא הבורא · ואמ' איזה
על העולם אמרו מי שיורה
ויסכון יבעת הרעה ;
שער ההסתפקות :
אמר החכם מי שהסתפק יותר מצרכו שומר
נפשו מבושתו · ונאמר כי מלך אחד
אמר לחכם אילו הייתה שואל ממנו היינו
מסתפקים

מספיקים לך כל ימיך · ואמר לו ולמה משאל ממך ·
ואני עשיר ממך · אמר לו המלך והיאך אתה
עשיר אמר לו מפני שאני מסתפק במעט
אשר לי יותר ממך שאתה מסתפק ברוב אשר
לך · ואמר מי שדי לו במה שנגזר לו הבורא
הוא עשיר מכל בני אדם · ואמר הסתפק במה
שחלק לך הבורא ואל תבקש אלא מה שיש לצרכך:
ואמר אל תתאוה מה שלא נתן לך כי מי ששמח
בחלקו שבע · ואמר מי שרצה מן העולם כדי
ספוקו יהיה המעט שבו מספיק לו · ואמר מי
שירצה במעט מן הארץ יקבל ממנו הבורא
במעט מהמעשים · ואמר ההסתפקות טוב
מהשאלה · ואמר העושר הגדול עזיבת התאוה ·
ואמר ראוי לחכם שלא יבקש מן העולם יותר
מן הסיפוק שיעביר בו הצורך והגוף מעטמן ·
כי הממון ושאר הון העולם בא במהרה והולך
במהרה · ואמר ההסתפקות שמגעת בעלה
מן הגאולה טוב מן הממון המביאו אל הבזיון:
ואמר עושר הנפש גדול מעושר הממון ואמרו
ההסתפקות והגריבות שלא ינדל בעיניך הרב
שלך ולא ימעט בעיניך הרב שלך ואל
תשקול מי שלמעלה ממך בך · ואמר כשימעט

בעיניך מה שאתה בו גבור הזה שבעיניים
שעברו עליך ויהיה דינך כשווה · כי אין מתנה
המורה כשתפקד · ואמר פרי ההסתפקות המנוחה
ופרי השפלות האהבה · ואת הנהג הנפש כדי
הספק · ואם לא תבקש ממך יותר מספקה · ואמ׳
שנים לא יתחברו לעולם ההסתפקות והחימור ;

שער היאוש יא

אמר החכם היאוש ממה שיש בידי אדם
הנאה לאדם · כי הבצע הוא ה—
הנמצא והיאוש חפשי · והתקוה אמה · ואמר
הבקשה מן הנבראים חסרון באמונת המאמין ;

שער הבושת יב

אמר החכם היזהר במדת הבושת —
הבושת מורה על פני הנדיב · ואמרו
מי שיתעטף הבושת מעילה יעלימו מומיו
מבני אדם · ואמרו הבושת והאמונה נצמדות
כהסלק האחת תסתלק חבירתה ;

שער הזהירות יג

אמר החכם מי שנזהר בדבריו ייאיבו יתי
סיבוריו · ומי שדבק בזהירות לא
יחסר ספקו · ומי שלא נזהר יהיה נבל ;

שער ה[illegible] יד

אמר

אמר החכם הגדול שבחכמים השם הטוב · [illegible]
חוצץ בפני התאוות בעצימת העיניים ·
ואמר מי מייקר הנפש שייחס הלחם על נכרו 5
ושיקוה הטוב · ויבטח באלהים · האמונה הגמורה
שער עזיבת התאוה סא

אמר החכם אל ישלימו עניני האדם · עד שתפרד נפשו מחשקה ותאוה · ואמר שער השכל היא הכרת הדברים · ותאוותם והכרתם ואל תבטח בעצמך שאתה חכם · עד שתמשול בתאותך · ואמר מי שנמשך אחר שכלו יישרהו ויזרהו · ומי שנמשך אחרי תאותו תטעהו ותאבדהו · ואמ' אשרי מי שתפיק תאוה נהיה לייצור שאינו נמצא ולא נראה · כי לא הניח אדם דבר לכבוד הבורא ונתקרא ואמ' אין מנשין אלא מה שיש אצל הבורא אלא בעבודה · ואמ' מי שירא את האלהים תאיב אחריו · ואמר מי שידע כי האלהים רואהו ושומעו ימנעהו זה מן המעשים הרעים הוא הירא את דברו והמשיב נפשו מן התאוה · ואמר מי שנשא את התאוות יעקבוהו הרעות · ואמר הנצל מנפשך הנצל נפשך מדעתך · ואמר התהפכות דברי האדם מורה על נמות תאותו בו · ואמר כבר נכבש באוהלו מי שגבר תאותו על שכלו · ואמר מי שאינו מושל בנפשו להשיבה מן התאוה שאינו במות מדע אחריתה · איכה יכול למשול באחרים ואמר כשיעלה ליבך דבר ולא תמצא עם מי שתועץ בו ממי שתבטח בו ובשכלו · סור מן הקרוב אל תאותך בו · כי התאוה אויבת השכל :

ואמר לו: שלשה היו נהקנים עיניני בני אדם-
אבן שאינו נשמע · והתאוה שאינה נמנעת · ונאות
האדם בנפשו · ואמר אבירת השכל בין היצר
והתאוה · ואמרו אין עילה עם הקנאות · ולא
הכמה עם המחלוקת · ולא מנוחה עם הזוללות ·
ואמרו מי שישמע לתאותו הכפיר · ומי שהמרה
אותה גבר · ואמ' אם לא תמרה תאוותך הבי אין
אל מה שיש בו חסרונך ונרעונך · ואמרו מי
שישמע אל תאותו כפר ביוצרו · ונדל יגונו ·
ורבה חרטתו · ונכפל עונשו · ואמר התאוה
שזכות העינדין · ואמר העצה ישיבה והתאוה
עידה · ועל כן תנצחת התאוה את העצה · ושאלו
אחד מן החכמים אי זו מלחמה יותר טובה אמר
מלחמת התאוה :

שער החסד י"

אמרו החכמים מהו השכן [חובה] שחייב לו חסדך
והרחיק ממנו נגדך · ומה חובת הקרוב
שתקרבהו כשירחקך ותתן לו כשימנע ממך ·
ואמר עשה חסד עם מי שראוי לו ועם מי שאינו
ראוי לו · כי אם יהיה ראוי לו השימהו במקומו
ואם לא יהיה ראוי לו תהיה אתה ראוי לו ·
כי הבורא צוך לעשות הטוב והחסד :

שער ההכרה י"ג

אמרו החכמים אין הרעבון מי שמתחכם לענין
לאחר שנכשל בו · אך מי שיכירהו
ויתחכם בו שלא יכשל · ואמרו ראש השכל

ההכרה

ההכרה · בין ההווה והנמנע · והנח והנחמה
במה שאינו ביכולת · ואמר הדעתן מדבר
הדברים ומגיע אל תכלית המשאל · ואמרו
הראיה על דעת האדם בחירתו · ולא נגמרה
אמונת האדם עד שנגמרה דעתו · ואמרו
ראוי למשכיל שיהיה מכיר את זמנו · ושומר
את לשונו · ומתעסק בעניינו · ואמרו כתב
האדם מורה על שכלו ושלוחו מורה על עניו ·
ואמרו כשיסופר לך על צדקת אדם אמור היטב
דעתו · ואמרו מלפון דעת האדם בתוך כתביו
ונגלית בכתבתו · ואמרו דעת האדם נראית
בעסקו · ורוע מזל האדם בחינויו :

שער המוסר יח

אמר החכם היפה בן מי שהרגיל וקנה מוסר ·
כי אין טוב בשורש מבלי מוסר · ואמר
אין אוהב להכבד · ולא אמונה לעבד · ולא
מנוחה לחמדן · ולא קילקול לבילוי · ולא חברה
לכעסן · ואמר אי זהו הקונה מבני אדם אמר
שפניו המוהרים ואחז בדרך הקצרה · ואמר
די בניסיונות מוסר · ובהתהפכות הימים תוכחות
ובמירות מי שיהרע שמו ידיעה · ואמר הדעתן
לא יכבד מי שהוא כבד עליו · ולא יקבר באמני
מי שאינו מאמין אותו · ואמר הדעתן כשהוא מ'
מכבד מי שאינו כבד עליו אינו שונה לכבדו וה'
והשונא אינו מרגיש בכיבון ואמר הנסיונות אין

אין להם תקנה · והרשען מוסיף בהן רשע ·
ואמר מי שאינו שומע דבריך קֹדֶם מענין
שורת אמריך · ואמר מי שיפסוק עליך דבריך
אל הסתר עמו כי אין לו מוסר · ואמר מי ש
שילווה ליסר את נפשו אל יאשים מי שאינו
שומע לו · ואמר מי שאינו מקבל מוסר אבד
ונעכר · ואמר הַמוּסָר מעביר מהרעות
העכורות · ויוסיף הטובה שכרות כמו
שהיום מוסיף על כל בעל עינים ראות
ויוסיף לשוטה עורון · ואמר לא ישבחו
מעולם במקום שיראהו שאדנס ממון לו
לגולהי · ואמר היזהר מראש המחשבות
כי הוא מושב נבעה · ואמר המוסר
מסיר סכלות הסכל · והסכל משמן המשכיל
ואמר ראוי לאדם שיהיה בוחר במרכבה
ויברח ממרכבה · שידבר בטוב בדברים
ושיאזין בטוב כשידבר עמו · ושיסביר
פניו למי שימצא · ושינהג לשונו לספר
בטובה · ושיברח ממרכבה · מדבר עם
הכסיל · ומחלוק עם העקש · ומהחלק
לשון לנבל · ומחברת המשחית · ואמרו
אל האוכל ממאכלך למי שאינו מתאוה
(ריעה לומר את הספר דבריך למי שאינו
בונה אליהם) ואמר מי שירבה שחוקו

ימעט

ימעט חורפו · ואמר מתי יהיה המוסר רע
מהיפרו · אמרו כשירבה המוסר ויחסר
השכל והיו המוסרים שעוקים דבר האדם
על שכלו · ואמר טוב לסבול טומאה מחלי
טומאה · (ראוי לומר שמה שרוצה להראות
עצמו שהוא רעב) ואמרו חכמי הודו אין
הדרוש הקברים מבלי אמונה · ולא העולם
הבא מבלי מעשה טוב · ולא אהבה נשיד
מבלי מוסר · ולא השולחן כהגבה עלייך;
ואמר מי שעוזב הדברים יבין הספר;
ואמר מי שנלמד מן המוהרים יבשב עצתו
המשכיל: ואמר בטח באנשי השכל וסמוך
עליהם · והתחבר למשכיל שאינו נריב ·
אל והשמר ממנו והועיל בשכלו · והתחבר
רה לנדיב שאינו משכיל והועלך בנדיבתו ·
והועילו בשכלך · וברח מן הכילי השוטה;

שער ההנהגה יא

אמר החכם ההנהגה הטובה טובה
שמירות · ונשעה בעלה אל המעלות
הרמות · והמעשים הטובים · ואמרו
אל אריסטוטולים כתב אל אלכסנדרוס · משול בהם
במשכבך להם · תגיע אל האהבה מהם

כי חשלך כבס בהמכשף · יותר מבוזיר
שמחה שיהיה בהכרחך · כי אין הבניין
בניין הנפילה אך בניין הנבנה · ובמעוד
אשר הבנה הנבנות בהמשכך ניאוה
הנפילות שתבס · ודע כי העם כשיוכלו לומר
יעשו השורל שלא יאחרו הנצל מאשר
יעשו · ואחר כשהנהיגו בני אדם הנבינו
נדיבי העם בנחת ובכבוד · והנבלים
בהכנעה · כי הנדיב כשתכבדיהו הנהיגהו
ואין הנבל נכנע כי אם בהכנעה ובזיון :

שער החברים ב

אמר החכם כשילך עמך חבירך בדרך
ובאמונה מחול לעוונו · ואמר החבר
הרע מבקש המומים ואיננו מבקש אחריתו ·
ושאל אדם לחכם · הוריני על מי שאשב עמו ·
אמר נשא מכירה שלא תמצא · ואמר כל דבר
הוא כלום · ואהבה שואה איננה כלום · ואמר
אי זהו אוהבך מי שהלך עמך באמונה ויעץ אותך
לטוב · ובא עמך מצר שכלך ולא מצר האוהבך ·
ואמרו כי אדם אחד צוה את אוהבו ואמר לו
אני ברשותך יולך אידך · ונכנע לך יותר
מעבדך · ואמר לחכמי על שלשה דברים
שאמרים עליו כשהוא בא · ושאחריו
לו מושב כשהוא יושב · ושאזין אליו כשהוא

חספר

מקנך · ואמרו הפסיק אחי הרון · והרצון
אחוז השכירך ׃ ואמר החכם לבנו בני אל
החליף חבר ידוע בחבר חדש בעוד שלבו
ישר עמך · ואל ימעט בעיניך שונא אחד
ואל ירבו בעיניך אלף אוהבים · והנה מלואה
כל בני העולם מלחמותיו אוהבים · ואין מכתון
כמוקר ׃ ולא מעוג כחברים · על כן הרבה
מהעוזרים ועל כיבד המוקר · ואמר אדם
מבלי חברים כשמאל מבלי ימין · ואמר כשינע
מות לאחד מחברי גוזל נפח מנפח ׃ ואמר
החבר כנאמן אשר לא יפקח אוזך · ויגיד
עצמו כדי להועילך · ואם יראה שחוקים
אוהך ימרח להצילך · ואמרו לחכם מי אהוב
יותר אחיך או חבירך · אמר איני אוהב אחי
עד שיהיה חבירי · ואמר שלשה ישימו לך
אהבתם · נכה שתהחילהו בשלום · בשהגעהו
והרחיב לו במושב והקראהו בחביב אחד
מן הכינויים · ואמר שלשה מן האיולות
שתגנה בני אדם במה שאתה עושה כמוהו ·
ושתראה בבני אדם · מה שנעלם ממך
מעצמך · ושתגיד שכינך במה שלא יועיל
לך · ושתשאל במה שאין צריך לך · ואמר
החכמים שלש כתות · מהם כמזון שלא

הוכל לשמור בלערו · ואחים כרפואה אשר
הצטרך אליו לעתים · ואחים כחולי שלא
הצטרך אליו לעולם · ואמר החכם לבנו
כשיעלה בלבך להתחבר לבני אדם התחבר
למי שאם התחברת עמו יפארך · ואם
הכבדתו יהדרך ואם תצטרך אל עזרתו
יעזרך · ואם תאמר יצדקך · ואם הכשלת
יסמכך · לא יבואך ממנו פגע · ולא יחליף
לך דרכיו · ואמר החכמים שלשה ·
חבר שיעזרך בנפשו ומאודו · וזה הוא
הנאמן באהבתו · וחבר שיקח מאך צרכו ·
ויעזבך להנאה מועטה · אל תחשיבהו נאמן ·
וחבר שסברתו הסברת פנים ואהבה נראית
שבשפה · ורצונו מאך רב · ורצונך ממנו
מועט · אל תבטח באהבתו · ואמר
חברת הנדיב מניחה גדולה · וחברת
הנבל מחראה · ואמרו חברתו של אדם
שכנו · ואמרו סבלותו · ואמרו חברת
האשה סכנה · ושנאתו שמחה · ואמר
הסברת פנים תחזיק האהבה · וכעס כני
תעורר לבוש הריבות ;
שער שאלת העצה כ״ו
אמר